

Leasan 1: Eisimpleir de mhanadh san Sgarp

1. An Sgeulachd

<http://www.tobarandualchais.co.uk/gd/fullrecord/2626>

2. Gnìomhan do Sgoilearan

a. Ceistean

Èist ris an earrainn agus freagair na ceistean, a' cleachdadh nam faclan agad fhèin.

Tha an t-Urramach Calum MacIIEathain às an Sgarp ag innse mu dheidhinn mhanaidhean (no manaisean mar a chanas Calum fhèin), comharraidhean òs-nàdarra a bhiodh cuid a dhaoine a' faicinn no a' cluinntinn mum biodh bàs ann.

1. Carson a dh'fhuirich sinn-seanair Chalum anns an Sgarp?
2. Dè seòrsa duine a bh' anns a' mhiseanaraidh Iain Dòmhnallach/Seonaidh Shòaignh?
3. Dè a' cheist a chuir Calum air a' mhiseanaraidh mu mhanaidhean?
4. Dè bhiodh a' cumail Sheonaidh Shòaignh o chadal an oidhche mus do bhàsaich sinn-seanmhair Chalum?
5. Dè bhiodh Dòmhnall Shòaignh a' dèanamh nuair a bhiodh e a' dùsgadh feadh na h-oidhche agus e a' cluinntinn nam manaidhean?
6. Dè an dearbhadh a bha aig Seonaidh Shòaignh gun robh am manadh fìor nuair a bha tòrradh sinn-seanmhair Chalum ann?
7. Ainmich an rud a bhiodh iad a' cluinntinn air cùl an taighe. Carson a bhiodh seo na mhanadh air a' bhàs?

b. Ealain

Bha an dà-shealladh bitheanta air a' Ghàidhealtachd, agus manaidhean gam faicinn mar chomharra gun robh cuideigin a' dol a bhàsachadh. Glè thric, bhiodh iad a' nochdadh mar sholas, ach aig amannan eile bhiodh fuaim ri chluinntinn no ìomhaigh ri faicinn. Èist ris an òran 'Cnoc na Fèille' le Runrig, mu dheidhinn solais a nochd ann an Uibhist a Tuath.

Dèan rannsachadh air sgeulachd eile anns a bheil manadh no an dà-shealladh. Sgrìobh gearr-chunntas air na thachair agus inns seo dhan chlas.

3. Stuthan Taic

a. Briathrachas

Blàr Waterloo (1815) – am blàr mu dheireadh de na cogaidhean an aghaidh Napoleon tràth san naoidheamh linn deug. Shabaid na ceudan de Ghàidheil ann.

bìdeag fearainn – pìos beag fearainn

miseanaraidh – neach a bhiodh a’ sgaoileadh Crìosdaidheachd ann an coimhearsnachdan iomallach

seanchaidh – neach a dh’innseas sgeulachdan

seanchas (iomarra: seanchasan)– sgeulachdan, eachdraidh, còmhradh

mun do shiubhail – mus do bhàsaich, mus do dh’eug, mus do chaochail

diadhaidh – gu math creidmheach, cràbhach

an tòrradh – an tiodhlacadh

plangannan – pìosan fada, tana de dh’fhiodh

sgaitse – seòrsa de sheada, far am biodh daoine a’ sàbhadh fiodh

b. Geàrr-chunntas

Mus do bhàsaich sinn-seanmhair Chaluim, bhiodh muinntir an taighe air an cumail nan dùisg tron oidhche le brag nan soithichean san dreasair, agus daoine a’ dol a-mach ’s a-steach.

Bhathar cuideachd a’ cluinntinn brag nan dèilean agus sàbhadh air cùl an taighe.

4. Fiosrachadh Eile

a. Am Fiosraiche

Rugadh agus thogadh an t-Urramach Calum MacIllEathain (1896-1961) anns an Sgarp, na Hearadh.

b. Ceanglaichean

Manadh air bàs: caoineadh

<http://www.tobarandualchais.co.uk/gd/fullrecord/2621/1>

An t-Urramach Calum MacIllEathain

Bha athair agus bràthair-athar Chaluim MhicIllEathain, agus dithis eile, ag iasgach ann an Loch Tamnabhaigh nuair a chuala iad duine a’ caoineadh a-staigh ris a’ chladach. Cha robh sgeul air duine sam bith. An ath bhliadhna bha iasgairean ag iasgach san loch, agus chuir iad cus iasg air bòrd. Air sgàth seo, chaidh an t-eathar fodha, agus bhàthadh an sgioba. Fhuaras corp a h-uile duine ach aon. Bha athair an fhir seo a’ caoineadh anns an dearbh àite far an cuala an fheadhainn eile an caoineadh an samhradh roimhe seo.

5. Freagairtean

Tidsearan: cuiribh post-d gu dualchas@smo.uhi.ac.uk gus lethbhreac de na freagairtean airson nan leasan air fad fhaighinn.